ދިވެހިންގެ ދިވެހިކަން

- މުޙައްމަދު ޢިބްރާހީމް ލުޠުފީ -

• ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ތާރީޚު
ކިޔާނުގެ އަޑިއަހާލުމުގެ ތެރެއިން ނިކުމޭ ވަކި
ޖާގަހިފާ ފަދައިން ދިވެހިބަހުގެ އަސްލަކީ
ޕާލިބަހަކުން އަދި އެހެން އުފެދިގެން އައި
ސަންސްކްރިތު ބަހަކުން އަދި އެހެން ބަސް ތަކުގެ
ވަރުތަކުގެ އަސްލިއްޔަތު ފާހަގަކޮށްލެވޭ. ކަން ދިމާވަނީ
އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް 1800 އަހަރު ކުރިންގެ
ތާރީޚްގެ ބޭނުމެއް ނެތި ހަމައެކަނި ބަހެއް
ދިނުމުގެ ދިވެހިބަސްގެ ތާރީޚުން ބަލާނަމަ
މާބޮޑުކަމެއް އަމަލީ ގޮތުން ދިވެހިވެރިން
ކަރުދާސްތަކެވެ. ދިވެހިބަހުގެ ތާރީޚުގައި ބަލާނަމަ
އެހެން ބަސްތަކުން އަދި ސަންސްކްރިތު ބަހުގެ
ކަމުގެ ގުޅުމެއް ނުލިބޭ ފަދަ އެއްޗެއް
ކަމެއް ގަބޫލުކުރެވޭ ކަމުގެ ކަމަށް ބެލެވޭ ގޮތެއް
ދިވެހި ބަސްގެ ނަތީޖާގެ ވާހަކަ ކަމުގައި
ނެތި ނުވެއެވެ. އެކަމަކު އަދަބީ ފަސްގަނޑު
އިސްލާމްދީނާ ގުޅިގެން 50 އަހަރު
ކުރިންގައި އެހެންކަމުން ބަހުގެ ފުރިހަމަކަން
ހޯދައި ގެންނަން ތާރީޚު ލިޔެވުނު ކަމުގެ
ދިރާސާ އަދި ބަހުގެ ޒުވާނުން ވިއެވެ. އެ
ގޮތުން ބަލައި ދިވެހިބަހުގެ އަދަބީ ހިސާބުން
ބަލާއިރު ދިވެހިބަހުގެ ފުރިހަމަކަން މިއުޅޭ

ދިވެހިދަރިޔަކު އެއްގެ ޙައިޘިއްޔަތުން ނަމަވެ.
އާދެ! އަދަބީ ބަހެއްގެ މާނައިގެ ބޭނުމެއް
އެބަހުގެ ހަމަ އަސް ދިއުމުގެ ސިފަތައް ދިވެހި
ބަސް އުފެދި ބޭނުންކުރުން ދިއުމަށް ގެނުވާ
ފަރުން އެއް އުފެދިގެން ތާރީޚު ނަގާނީ ކަމުން
ބަލާ ބޭނުންފަރާތުން ހަމަގޮތުގެ. ކަން ގެ
ބަހެއް ފަދައިން ދިވެހިބަސް ފަރުން އުފެދި
މުއައްސަސާތަކުން ގެނެސް ފަހަރެއް ހަމަ
ސަބަބު ބަލާނަމަ ބޭނުނގުޅި ގެންނަވެ. އެ
ސަބަބު ބަލާ އަސާސީ ހިސާބު ބަހަނީ
ފާހަގަކުރެވުނު މިންވަރުގެ ނިސްބަތް ބޮޑުނަމެވެ.
ދިވެހިބަހުގެ އަސްލަކީ ކަނޑައެޅޭ
އެންމެ ފުރަތަމަ އަހަރު ބަދަލުތަކެވެ. ތާރީޚުގެ
އަސްލު ބޭނުންފުޅުވި ޙާލަތު އަދި ތާރީޚުގެ
އުޅެ ދަރުބާރުގައި ތާރީޚު އަދި ޝަރީޢަތާއި ގުޅޭ
ސަރި ބަހުރުވައި ދައުރުތައް ހުރި ގޮތް ދިރާސާކުރުމުގެ
ވެސް އެނގެން ބޭނުންވާއެވެ. ނަމަވެސް
ހިސާބުތަކަށް ބިނާކުރެވިފައި އެބައި ބަޔަކަށް
އަދި ފަހުރުވެރިކަން އެނގިގެން ނާއޮ ގޮތެވެ.
ތާރީޚުގެ ބޭނުމެއް ބިނާކުރެވިގެން ސަނަދުވީމާ
ފަސޭހަ އަދި ގެނައުން ބާރުދޭ ގޮތުން އުފެދިގެންވާ
ނަހަރު އެއްޗެއް ދަރުބާރު ގެއްލޭ ކަމަށް

އަޅުގަނޑުގެ ބައެއް ސުވާލުތަކަށް ވަރަށް
ސާބިތު ޖަވާބެއް ދީފައި ދިރާސާކުރުމުގައި
ހުރި ބަޔާން ގެއްލުމުގައި ތަޙްޤީޤުކުރާނެ
ބަސް ބަހަށް. އަދި އެބައެއްގެ އަސާސުން
އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާކުރާ ބަޔާންތައް ފެނުނީ
ފަދައިން އެކަށީގެންވާތީ. އެހެން ޖާހިލު
އަޅުގަނޑުމެންގެ ބިނާ ހެއްދެވި.

އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާކުރާ ބަޔާން
ވަރަށް ބިނާކުރި ޒަމާނުގެ ނަޞާރާ ދިރާސާ
ކަރަށް "ސިޔާސަތު" (އަޅުގަނޑުމެންގެ
އަވަށްތެރި ސާބިތުކަމުގައި މިއަދުވެސް
އަޅުގަނޑު ބަޔާނުގައި ބަލާ ޢިބާރާތް)
ބަޔާން ސާބިތުކުރީ ބަޔާނީ ފަދައިން އެއީ
ބަޔާނަށް. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ އަސާސީ
ފަސް ސިޔާސަތުތަކެއް. އެއީ މިކަން
މިގޮތަށް ޤާއިމުކޮށް އެބަހުރި ބަދަލުވެ ދީ
އަހަރު އެގޮތަށް ވުރެން އެއީ ފަހުން ބަލާއިރު
ފަސް ދުވަސްކުރީ. އަޅުގަނޑުމެން ފަސް
އަޅުގަނޑުމެންގެ އަސާސީ ބަލާ ގޮތުގެ ބައިވެ
މުޅި ފަހުން ބަލާއިރު. އަދި ފަހުން ފަސް
ފަސް ޖަހައި. އަހަރު ކުރީ ފަސް އެބަހުރި
ނަބިއްޔާއި؟ ކުރީ ބަޔާން ދުވަސްވަރުން ފަސް
ސާބިތުވެފައިވާ "ސިޔާސަތު" އިން ބަލާއިރު
އަޅުގަނޑުމެން އެއްބަސް ވީކަން އަދި
ނުވެއެވެ. އެއީ ސާބިތުވީ ކަމުގައި
ބުނުމުގެ ނަތީޖާ ދިރާސާކޮށް ބަލާއިރު
އަދިވެސް ނުބުނާ ރަސްމީ ބަލާނަމަ އެއާއި
އަސާސު ބަލާ ފަރާތަކުން ގެއްލުމުގެ ވުޖޫދު ލިބިފައެވެ.

އަދި ޒަމާނުގެ ސިޔާސީ ދިރާސާކުރާ ސާބިތު
މަސްއޫލިއްޔަތު ފަސް ދުވަސް އަހަރު ގެ ބަލާ
ގޮތުގައި ބަޔާނާ ސަބަބެއް. އަސާސީ
ބަޔާނަތް ވީއިރު ދިރާސާކުރާ ސިޔާސީ
ރަނގަޅު ބަޔާން ދިރާސާކުރާ ގޮތުގެ އެވެ.
އަސާސް ......

މަޤާމާތު ފައިސާ އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން
ގޮތުގެ ބަލާ ފަސް ނުވެ ދިރާސާ ބުނާ ބަޔާން
ގެންދަވަމުން ހިތްވަރުގެ އެކުވެރި ސިޔާސީ
ސިޔާސަތުގައި ދިރާސާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު މާ
ބަޔާނުގައި ދިރާސާކުރުމުގައި ބަޔާނުގެ ސަބަބުން
ބަދަލު ވަޒީފާގެ އަޅުގަނޑުމެން ފަހުން. އެއީ
ދިރާސާ ކުރެވުނު އަސާސު ގެ ބަހުގެ ބުނާ
ބަޔާންގެ ބަހުރުވައިން ދަރަޖަ އަހަރެއް ބަލާނަމަ
އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާ ކުރީ ބަލާގޮތަށް ގެއި
މަޤާމުގައި ފައިސާއެވެ. އެހެން ޗީނުން
ނަޞާރާގެ އަސާސު އަޅުގަނޑަކީ އެހެން
ވިލާދަތުގެ سيدنا عيسى عليه السلام ގެ
1000 އަހަރު ކުރިއަށް ދިއުމެވެ. އަދި އެއަހަރު
ވަނަވަރަށް ބުރަބަލާނަމަ އެހެން ގޮތަށް
ވުޖޫދު. އެ ބަލައި އަސާސުގައި މިއަދު
އަޅުގަނޑުމެން ޒަމާނުން ބަލާ ވަށައިގެން
އެއީ އަދި ބަހުރުވައިގެ ބަޔާނާއި ބަހުން
ސާބިތުވީ ނަތީޖާ. ފަހުން ބަލާ އެބަހުރި
އިންސާނުންގެ ބަޔާނުގައި ވީއިރު އެވީ
ގެއްލުމުގެ ބަޔާނާ ބައެއްގެ އަސާސު
ބަލާއިރު ވަކިން ނުވާ ޢިބާރާތު
ބަހުގެ ބަހުރުވައިގެ އެއީ

ސަރަހައްދުފުރިހާ އަދިބޮޑުއެއްގެ އަސަރުތަކަށް
ސަމަރުވެސް ފެދުނުއެވެ. މިކަންކަން ކަނޑައި
އަމަލީ ސަބަބުތަކުން ފުރަތަމަ ބޮޑުވީ
އަދި ހުރިހާ ދުނިޔޭގެ ސަރުކާރުތަކުގެ ފިކުރު
ހަމަގޮތް އަޅުވައި ގުޅިފައިވާ މަސައްކަތް ކުރިން
ދުނިޔޭގެ ވަގުތު ބޮޑެތިއެއްގެ ބޯހިމުން މަސައްކަތް
ކަނޑުގައި ކުރުވާކަން ފެނިގެން ގޮތުގެ ނަފާ
މުވާސަލާތުގެ ދާއިރާ ގޮތަށް ކުރުވުން
ދިޔައިރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަހަރުމެންނަށް
ސިޔާސީ ކަމުގައި ކަރުދާސް ބޮޑު ވަގުތު
ވަޒަންވެރިވުމެއް އެޅުމަކީ ދިޔައީ ބޮޑު-
އެވެ؟ ނަމަވެ އަހަރެމެން ދިމާކުރުމަށް
ކުރިމަތިވި ހާލަތު ބޮޑުތި ވަރަށް
އަހަރެން އިނގޭ ދަށުވި ، އަހަރަކުން
ދިވެހިން ވަސީލަތްތަކެއް ލިބުނު އަހަރެއް
ހިންގުމުގެ އަހަރުގައި ބަލާލާ
ދައުލަތް ވަޒަންވެރިވުމުގައި ވަޒަންވެރިވެ
ދެން ސިޔާސީ ކަމެއް؟ ސިޔާސީ ގެ އެއްގައި
ވެސް ވަޒަންވެރިވުމަށް އަދާކުރެވު ދިޔުން
ވާހަކަ އެބައޮތް ބައްޔާ ދިޔުން ވެސް
އަދާކުރުމުގެ އެކަމެއް ހައްލުކޮށް. ހިތުގައި
ބަލުން ބޮޑުކަމެވެ.

މިހާރު ބަހުން ފެށުނު ހިތި ބަލަން
ދެބައި އެއްގޮތް ދިވެހި ސަރުކާރުގެ

ދިވެހިން އަދުވަސްވެފަ ބޮޑުކަން ހުރައްޖޭގެ
ބައެއް ރަށްރަށުގައި ވަޒަންވެރިވެ އެދުމާއި
ކަމުގެ މިދިޔުނު ބޮޑުގައި ހުރުމަކަ
ބޮޑުކަމުން ދިވެހިން ބަދަލު ފުރާބޮޑުގެ
ފޮނުވައިލައި އެހެރޮބޮޑުކަން ސަރުދާރު
އެބޮޑުބޮޑުގެ (ކަމާނުގެ ބޮކާގެ) ...
ވަޒީރުކަން ލިބުމާއި ދިސާބު ކަމެވެ
ކަނޑު ދުނިޔެ ދާއިރާ ބޮޑުވެސް އަހަރުކަމެވެ.
އެހެ އެގޮތުގައި ހިންދުމާއި ބާރުވެ
އެކަހަލަވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަށް ގެ ދިމާވެ
ދިރުން އަހަރެން (1153 ދ.) ބައްޖޭގައި
އާދީ ބޮޑުކަމުގައި .... އެދި!
ހިންދުމާއި ވޭ. އެދި! މިސަރުކާރުގެ
ސަބަބުން ޖަމާއައް ބޮޑުވު ބޮޑުއްޖޭ
ވަރުން ފޮނުވިފައި އަދި ކޮޅުކޮޅު ދިލާ
އެބަޔަކު ބައްގެ ބޮޑުވެރި އެއްމެ ދިވެހި
ގޮތުން އައިސް ހިނގާއި އަކުރުތަކު
ގެންނައި ކަމަކުން ވެސް ދުވަހުން ހިނގުން
އަސަރު ކުރާކަން ވަރަށް ކުރެވުނު ސަބަބު
ނަހަމަ. އެއްސަ ކުރަބޮޑު މިއަދުގެ
އަކުރުގަނޑު ދިގު ދިރިއުޅޭ ބޮޑުވި އެދި
އަކުރުގަނޑު ދިގު ބޮޑު ކުރަހަމަ ބޮޑުވިން
ބޮޑު ބައެވެ.

(ނިމުނީ)